

N

Bulletin *Kunsthistorici*

Save the date:
Kunsthistorische Dag 2022

P. 3

THEMAKATERN:
Boeken

Vanwege de plaatjes.
*Vier uitgevers over hun
fonds*

P. 5

INTERVIEW
“Boeken zijn terug”

P. 11

Een goede uitgever – daar
wordt een boek beter van.

P. 15

en meer...

Nu thuiswerken de norm is en vergaderingen vaak online plaatsvinden, is me onlangs door de daarmee gepaard gaande nieuw ontsproten zoom-cultuur een gemeenschappelijke deler onder kunsthistorici gewaargeworden.

Iets wat ons lijkt te kenmerken, wat ons met elkaar verbindt. Het is je vast ook wel eens opgevallen. Nee, ik heb het niet over bestofte brillenglazen, muizige kapsels of ribfluwelen jasjes die plots pontificaal in beeld komen

VAN DE REDACTIE

– bovendien: de moderne kunsthistoricus komt vast een stuk beter voor de dag dan dit stereotype doet vermoeden (misschien een leuk thema voor een volgend Bulletin?). Nee, de kunsthistoricus van nu herken je aan een rijkge vulde boekenkast op de achtergrond. Van onder tot boven tot de nok toe vol met boeken. Keurig op een rij en overzichtelijk gesorteerd op kleur, dikte of (voorspelbaar) alfabetische volgorde. Of juist een uitpuilende kast met op elkaar gestapelde exemplaren en planken die nog net niet onder het gewicht van zoveel kennis bezwijken.

Boeken dus. Geen kunstwerken. Terwijl je stiekem wel een kunstwerk mag verwachten bij een kunsthistoricus, nietwaar? Toch tenminste een kleintje. Zoals wij er ook vanuit gaan dat een dokter zijn doktersjas aanheeft en een pottenbakker onder de klei zit. Óók online. Maar tijdens een zoomsessie met een kunsthistoricus ontbreken doorgaans kostbare beeldhouwwerken op het bureau noch prijken exquise

schilderijen aan de muur. Wij tonen blijkbaar liever geen kunstwerken, maar onze kennis over kunst. Ergo: hoe meer boeken hoe beter.

En omdat wij als kunsthistorici zo dol op boeken zijn, hebben we er een compleet Bulletin aan gewijd. Zo kun je lezen over vier Nederlandse uitgeverijen die deze niche bedienen. Boekhandelaar Aleph verklapt wat over het reilen en zeilen in zijn vak. En een boek uitgeven kan bij een uitgever of in eigen beheer, maar wat zijn de voor- en nadelen? Dat en nog meer.

Aan alle boekverslinders onder ons: veel leesplezier!

Namens de redactiecommissie,

*Lisette Luijck
zelfstandig kunsthistorisch tekstschrijver en (eind)redacteur.*

**Save the date:
Kunsthistorische Dag 2022**

28 oktober 2022

13.30 – 18.00 uur

Locatie wordt nader bekend gemaakt

Thema:

*De koers van de kunstgeschiedenis.
Drie visies op maatschappelijk relevantie.*

Houd www.kunsthistorici.nl in de gaten
voor meer informatie over programma en aanmelden.

THEMA KATERN:

Boeken

Vanwege de plaatjes

Vier uitgevers over hun fonds

Door Annemieke Hogervorst

Hoewel het uitgeven van kunstboeken een niche is, zijn toch een flink aantal Nederlandse uitgevers actief in deze markt. Hun publicaties variëren van wetenschappelijke studies tot van talloze afbeeldingen voorziene publieksboeken. Ik sprak een viertal uitgevers en vroeg hen onder meer naar hun uitgavebeleid en de wensen van hun kopers.

Uitgeverij VerLoren

Thys VerLoren van Themaat, directeur-uitgever van het in 1979 door hem opgerichte VerLoren heeft in een aantal universiteitssteden bij een gerenommeerde boekhandel een eigen boekenkast staan met daarin alle recent verschenen publicaties. Die gaan met name over de middeleeuwen en de Nederlandse geschiedenis. Steeds vaker zijn dit kunsthistorische boeken, omdat kunsthistorici interdisciplinair onderzoek doen en zich bezig houden met (cultuur)geschiedenis. VerLoren geeft op jaarbasis zo'n vijftig wetenschappelijk verantwoorde werken uit waarbij de aanwezigheid van (voet)noten geen taboe

is. De lezers, vakgenoten en doorgaans hoogopgeleiden met grote interesse voor kunst, vinden dit normaal. Kunsthistorische boeken zijn relatief duur, omdat kopers scherpe en het liefst grote afbeeldingen verwachten, maar de afzetmarkt niet al te groot is. Gelukkig zijn er fondsen om financiële steun te vragen.

“Vijftig wetenschappelijk verantwoorde werken waarbij de aanwezigheid van (voet)noten geen taboe is.”

Boom Uitgevers

Net als Thys VerLoren ziet Marc Beerens – in een vorig uitgeefleven eigenaar-uitgever van Vantilt en nu uitgever filosofie en geschiedenis bij Boom Uitgevers – het gedrukte boek nog steeds zitten. Ook zijn kopers, naast wetenschappers 'de lezers van Volkskrant, NRC en Trouw', zoals Beerens ze kortweg typeert, willen graag een tekst van hoogwaardige kwaliteit en goede afbeeldingen. Een e-book biedt dat laatste niet. Ook (voet)noten zijn in e-books niet goed weer te geven. Beerens ziet zichzelf als uitgever van geïllustreerde boeken, niet als uitgever van kunstboeken of catalogi; de tekst

staat altijd centraal. Bij Boom verschijnen op jaarbasis zo'n vijftig cultuur-historische titels soms met financiële steun van fondsen, want producties met afbeeldingen zijn tenslotte kostbaar. De boeken worden uiteraard verkocht via de boekhandel en de bekende digitale afzetkanalen. Een daarvan is de eigen website waarop heel collegiaal ook uitgaven van anderen vermeld staan.

“Producties met afbeeldingen zijn kostbaar.”

Uitgeverij WBooks

Uitgeverij WBooks geeft jaarlijks zo'n veertig boeken uit, meestal in samenwerking met culturele instellingen en musea die voor de tekst en de afbeeldingen zorgen. In elke museumwinkel zijn dan ook stapels boeken van WBooks prominent aanwezig. Marti Huetink, directeur-uitgever is ondanks het teruglopende museumbezoek tevreden met de verkoop, die zowel in de boekwinkel als online is toegenomen. Zijn kopers, merendeels hoogopgeleide 55+-vrouwen, gaan dan wel minder naar exposities, maar de catalogi willen ze hebben. Die moeten voorzien zijn van veel fraaie afbeeldingen, een tekst die voor een breed publiek te begrijpen is en prettig geprijsd. En hoewel de prijs recent met 15% is verhoogd, heeft dit geen enkele invloed gehad op de omzet: zijn koopsters prefereren nu eenmaal inkt en papier boven het e-book.

“Koopsters prefereren inkt en papier boven het e-book.”

Amsterdam University Press

De doelgroep van Amsterdam University Press (AUP) is een heel andere dan die van WBooks. Dat blijkt al uit hun website die ook Engelstalig is. De dertig jaar oude uitgeverij richt zich vooral op het internationale academische werkveld waarbij kunst en cultuur slechts een deel-specialisatie is. Auteurs zijn afkomstig van universiteiten, onderzoeksinstituten of musea als het Van Gogh Museum. Bij musea gaat het om het vastleggen van onderzoek en niet om catalogi. AUP richt zich vooral op kunst tot 1800 waarbij de nadruk ligt op de middeleeuwen en de renaissance. De publicaties zijn altijd in het Engels en *peer-reviewed*. Het zijn relatief dure uitgaves, maar wetenschappers, bibliotheken en zeer geïnteresseerde leken zijn bereid voor kwaliteit te betalen. De afbeeldingen maken deze kunsthistorische publicaties nog eens extra kostbaar. Gelukkig bestaan voor kunstuitgaven veel fondsen, merkt publishing director Irene van Rossum op. AUP doet ook aan een vorm van *print on demand*: indien geen grote belangstelling voor een titel wordt

verwacht, wordt op bestelling gedrukt. Open access, hoewel gewenst door de bibliotheekwereld, is te kostbaar voor kunsthistorische publicaties.

“Print on demand: indien geen grote belangstelling voor een titel wordt verwacht, wordt op bestelling gedrukt”

Welke kant van de markt deze uitgevers ook bedienen, met het uitgeven van gedrukte kunstboeken gaan ze door. Het digitale boek kan immers niet voldoen aan de eisen en wensen die schrijvers én lezers aan een publicatie stellen. De prijs van het kunstboek kan bovendien voor kopers op een acceptabele hoogte worden gehouden door subsidies voor de productie. In ieder geval is het ondenkbaar dat ingeleverd wordt op goede afbeeldingen. En over één ding hebben de uitgevers niet te klagen: het aanbod van manuscripten. Want zelden

moeten uitgevers zelf op pad om een auteur te werven voor hun fonds.

Annemieke Hogervorst ging recent met vervoegd pensioen als museumconservator en werkt nu op freelance basis als projectleider a.i bij Stedelijk Museum Breda. Daarnaast is zij secretaris van de jury van de Karel van Manderprijs 2022.

et, «men det var

gjennom rasen-
men så nådde vi
den tanke som

enjer og vilde sving. På toppen
te disposition, med teutonerh
earter som ga gjenlyd meller
materielle hensyn, og stur
ndog mærra for å ha smakt på kaffen, me
samlet op mesteparten av det som faldt a

den svarte fra dypet. Fj
omkring blunket der sm
ter og hus. Pettersen sa
spektkort -» hvisket han stille he
På doktorgården ventet et fest
og veirfriske ansikter glødet i skjæret fra
det hele strålte doktorindens gine i

e ventet fra klok
rskrækkelsen og
kårn i heile natt!
Og kvær gang vi
ervintra, så vilde
no stakkar og få

herv sag hajn
od «æg å mærra»
n det hele hadde

en Tennes blev ordnet før vi
som gnister fra det sprakende no

Over de illustrator Femme ter Haar

Femme ter Haar (1996) is illustrator. Je vindt haar werk onder andere in de Volkskrant en in Flow. Naast deze illustraties bij artikelen maakt ze ook animaties, (prenten)boeken en beeldverhalen. "In mijn illustraties vang ik gevoelens, momenten en plekken. Met behulp van verschillende materialen zoals gouache, krijt en potlood en een uitgesproken kleurenpalet ga ik op zoek naar de juiste sfeer. Ik wil het inlevingsvermogen van de kijker prikkelen, ook als het om een ongrijpbaar of gevoelig thema gaat."

In 2021 won Femme de Fiep Westendorp Stimuleringsprijs. Het prijzengeld gebruikt ze voor het uitwerken van een graphic novel genaamd 'de Lege Ruimte' - een boek over gemis, leegte en negatieve ruimte.

Website: femmeterhaar.com

Instagram: [@femmeterhaar](https://www.instagram.com/femmeterhaar)

COLUMN

RKD of USB?

Digitalisering van kunsthistorische publicaties

Door Lisa Spooren en Jochem van Eijnden

Hoewel de secties kunstgeschiedenis in bibliotheken nog lang niet op hun grondvesten schudden, doen digitale publicaties langzaam maar zeker hun intrede in het kunsthistorische werkveld. Sommigen zien dit als een bevrijding, anderen als een bedreiging. Redactieleden Lisa Spooren en Jochem van Eijnden bespreken hun twee standpunten.

Lisa

De leeszaal in het RKD heet niet voor niets ‘de leeszaal’. Diep verzonken in een boek of gefixeerd op een computerscherm leest iedereen onverstoorde door, terwijl zo nu en dan de boekenkar uit het magazijn de stapels van iedereen aanvult. In mijn ervaring ben ik een van de weinigen die niet altijd aan het lezen is. Ik besteed vaak de meeste tijd aan het digitaliseren van literatuur via de app Microsoft Lens. Ik maak foto's die Microsoft Lens automatisch bewerkt tot een scan, bundelt tot een doorzoekbaar pdf-bestand en upload naar mijn drive. Op die manier kan ik dat ene hoofdstuk met veel relevante informatie thuis rustig doornemen, in plaats van er haastig overeen lezen terwijl de tijd wegtikt en de stapel boeken maar niet kleiner wordt.

In mijn onderzoek maak ik regelmatig gebruik van collectiesites om via verschillende zoekfuncties op het spoor te komen van boeiende objecten. Ik vind het heel handig en overzichtelijk werken en zou niet zonder kunnen. Hoewel het fijn is dat op collectiesites steeds meer kunst toegankelijk is, is het jammer dat juist kennis over kunst vaak

nog niet digitaal te raadplegen is. Hopelijk komt daar ooit verandering in, want het is wel mogelijk. Zo maakt het Metropolitan Museum of Art tentoonstellingscatalogi die niet meer verkrijgbaar zijn gratis digitaal toegankelijk. En abonneenthouders bij de Koninklijke Bibliotheek krijgen een licentie waarmee ze veel boeken digitaal in kunnen zien.

Toch zou voor mij niet alles digitaal vervangen kunnen worden. Zo vind ik het veel fijner om afbeeldingen van kunstvoorwerpen te bekijken in een tastbaar boek. Maar digitale publicaties brengen zoveel gemak met zich mee, ik kan echt niet meer zonder.

Jochem

Een rij doorgezakte Billy's vol boeken, de vloer bezaaid met opengelegde catalogi en op het logeerbed torentjes van geprinte artikelen. Mijn zolder is een georganiseerde rotzooi – niet te vergelijken met het RKD. Bij iedere verhuizing de afgelopen tien jaar vroeg mijn vrouw of ik grondig door mijn boekenkasten wilde gaan en wegdeed wat ik

niet meer nodig had. Met pijn in het hart kon ik telkens nog net drie romans wegdoen. Te vaak had ik tijdens een onderzoek(je) een benodigde publicatie niet voor handen. Dit ergert een ongeduldig mens als ik tot op het bot.

Daarbij heb ik gewoonweg boeken nodig. De informatie die via papier tot mij komt wordt in mijn hoofd namelijk in een ruimte geplaatst. Stukjes informatie zijn voor mij als spulletjes in een huis (het boek), geplaatst in een stad (mijn boekenkasten), of ergens anders op de wereld (de andere bibliotheken waar ik geweest ben). Helaas zorgt dit er niet voor dat ik alle informatie zo op kan lepelen, maar door deze visualisatie is het wel snel teruggevonden. Een verkapt 'geheugenpaleis' dus. Daartegenover neem ik informatie van het scherm juist lastig op: het voelt zo 'plat' aan. Na het lezen van een digitale publicatie lukt het me uiteindelijk niet de structuur van de tekst te internaliseren. Een bijkomend probleem is dat het mij ontbreekt aan intrinsieke motivatie om mijn computer netjes te houden. Een document raak je dan snel kwijt en door de 'platheid' van mijn computer kan ik lastig iets terugvinden. Wat betreft de kennisontwikkeling van de kunstgeschiedenis is het natuurlijk heilloos om krampachtig vast te blijven houden aan enkel papieren publicaties, dat weet ik ook wel, maar in een volledig gedigitaliseerde kunsthistorische wereld vrees ik toch dat ik hopeloos verloren ben.

Lisa Spooren en Jochem van Eijdsen zijn beiden zelfstandig kunsthistoricus en onderzoeker.

INTERVIEW

“Boeken zijn terug”

Interview met Jan van Hassel,
eigenaar van Boekhandel-Antiquariaat Aleph

Door Froukje van der Meulen

Voorzichtig klap ik mijn laptop open op een stapel cd's. “Mag dit zo?” Aan de andere kant van de toonbank knikt het opgewekte hoofd van Jan van Hassel, eigenaar van Boekhandel-Antiquariaat Aleph, gevestigd aan de Vismarkt in Utrecht. Het is een zonnige vrijdagmiddag. Buiten lopen de mensen rijendik langs de Oudegracht. Binnen is het koel, er klinkt klassieke muziek uit de speakers, boeken staan tot aan het plafond opgetast. Een handvol mensen speurt zwijzaam en doelgericht langs de kasten. Ietwat onwennig vanwege de openbare setting begin ik het interview.

Hoe ben je in het boekenvak gerold?

“Toen ik kunstgeschiedenis studeerde in Utrecht was ik dagelijks in De Slegte te vinden om kunstboeken te zoeken. Ik was er zo vaak dat ze me een baantje aanboden. Ik heb daar vier, vijf jaar gewerkt, maar op een gegeven moment wilde ik voor mezelf beginnen. Ik begon met inkopen, terwijl ik nog voor De Slegte werkte – dat was natuurlijk *not done*. Ik heb het openlijk verteld, maar werd op staande voet

ontslagen. Voor mij was dat een extra motivatie: kennelijk zagen ze mij als serieuze concurrent! Zo begon ik in 1986 een boekenkraam op de Bezembrug, samen met Paul van Hoven, die nog steeds werkzaam is in het bedrijf. Na een half jaar liep ik tegen dit pand aan en ben ik de winkel begonnen. Mijn studie heb ik overigens nooit afgemaakt, want...” “Ha, Jan!” Een man stapt binnen. Jan graaft in een la en duikt een sleutel op. Samen met wat contant geld wordt de sleutel

overhandigd, waarna de man vertrekt. “Zijn broer was beheerder van een museumcollectie en had een huis vol boeken. Nu hij is overleden, heb ik de inboedel bekeken en een aantal boeken uitgezocht,” verklaart Jan.

Wat trok je zo aan in kunstboeken?

“Ik verzamelde ze, vooral over moderne kunst. Ik was niet zo’n fanatieke lezer – ik ben visueel ingesteld - en genoot ervan om door de boeken te bladeren.

“Ik was niet zo’n fanatieke lezer – ik ben visueel ingesteld - en genoot ervan om door de boeken te bladeren.”

Als het moest voor mijn studie, worstelde ik me wel door de stof heen, maar vooral het kijken vond ik belangrijk.”

“Mensen houden liever een boek vast, omdat ze de hele dag al achter een scherm zitten.”

Zijn boeken nog relevant voor kunsthistorici? Hoe zie je dat terug in de winkel?

“Een boek lijkt iets van het verleden, maar dat is niet het geval; het boek komt steeds meer terug. Mensen houden liever een boek vast, omdat ze de hele dag al achter een scherm zitten. Ik zie meisjes van achttien die antiquarische boeken komen shoppen. De fanatieke kunsthistorici, die alles over een bepaald onderwerp verzamelen, zijn aan het vergrijzen, maar je ziet wel steeds meer mensen die iets speciaals zoeken.”

Een jongeman, gestoken in een nette polo en een korte broek, rekent een oude druk van Martinus Nijhoffs *Vormen* af. We wachten tot hij de winkel heeft verlaten. “Kijk”, licht Jan dit voorbeeld toe, “van zo iemand verwacht je dat hij een dikke boot heeft, maar hij koopt een tweedehands dichtbundel.”

“Een boek heeft natuurlijk ook inhoudelijke waarde. Je kunt niet alles wat je op Google vindt vertrouwen. Mensen komen hier om advies te vragen, met name bij mijn collega Paul. Zo komt Arthur Japin hier bijvoorbeeld voor research voor zijn historische romans.”

“Toen ik begon, waren er twintig antiquariaten in Utrecht. Nu nog maar drie.”

Welke ontwikkelingen heb je de afgelopen 36 jaar gezien in de verkoop van kunstboeken?

“Aanvankelijk ging het heel goed, maar het waren golfbewegingen. Een jaar of tien geleden ging het slecht; mijn klantenkring was sterk aan het vergrijzen. Tegenwoordig is het klantenbestand veel diverser. Bovendien is er minder concurrentie. Toen ik begon, waren er twintig antiquariaten in Utrecht. Nu nog maar drie. Dat betekent ook dat

we kritischer kunnen zijn op het aanbod, we kunnen de krenten uit de pap zoeken.”

“Excuse me,” onderbreekt een jonge vrouw met kortgeschorren haar en een opvallende bril ons. Ze blijkt een designstudent te zijn en is op zoek naar een lettertype uit de zeventiende eeuw. Vooral de drukkwaliteit is belangrijk, niet de inhoud. Welwillend verdwijnt Jan tussen de boekenrekken.

Ik begin inmiddels in te zien dat hier, middenin de winkel, de enige juiste plek is voor een gesprek over de actualiteit van kunstboeken. Het ene na het andere praktijkvoorbeeld dringt zich op. Een magere jongen met sluik blond haar rekent twee boeken af over Sigmar Polke en Hercules Segers. Er ontspint zich een gesprek tussen boekhandelaar en klant over de overeenkomsten tussen de twintigste-eeuwse schilder Polke en de zeventiende-eeuwse graficus Segers. De jongen verklaart dat hij inspiratie zoekt voor zijn tekenhobby en dat hij liever een boek bekijkt dan de afbeeldingen online opzoekt, want een boek is tastbaarder en overzichtelijker.

Probeer je actief nieuwe doelgroepen te bereiken?

“Daar ben ik niet zo mee bezig. We hebben een tijd maandelijks concerten georganiseerd, omdat ik dat leuk vind, maar ook om een jonger publiek te trekken. Er kwamen overigens vooral ouderen op af. Verder doe ik vooral mijn eigen ding. Er komt hier zoveel volk langs: van vaste klanten tot buitenlandse gasten die speciaal naar Utrecht komen voor onze winkel. Online worden we goed gevonden, ook internationaal, maar driekwart van de boeken wordt toch in de winkel verkocht.”

“Online worden we goed gevonden, ook internationaal, maar driekwart van de boeken wordt toch in de winkel verkocht.”

Hoe zie je de toekomst voor je?

“Uitgevers geven minder goede boeken uit. Boeken worden

—

“Uitgevers geven minder goede boeken uit. Je moet het steeds meer hebben van boeken die al eerder zijn uitgegeven.”

—

oppervlakkiger, dunner, kleiner. Je moet het steeds meer hebben van boeken die al eerder zijn uitgegeven. De echte doorwrochte boeken worden tweedehands aangeboden. Er zijn meer mensen met interesse in oude boeken, en die zijn online ook veel beter vindbaar. Dat is voor ons goed. Per 1 januari ga ik de zaak overdragen. Mijn opvolger is 31 jaar, studeert literatuurwetenschap en heeft belangstelling voor kunst. Ze wil 95% van het boekenbestand houden zoals het nu is. Ik ben 65 en ik heb het wel een beetje gehad, ik ga andere dingen doen, zoals me bezighouden met muziek en fotografie. Er zijn meer dingen in het leven dan boeken.”

Ik kijk achter me. Twee jonge vrouwen van in de twintig

verschijnen aan de kassa. De één met een boek over Beatrix Potter en de ander met een stapel van Charles Dickens. Ze blijken een minor *Literary Studies* te volgen en hebben allebei een verzamelhobby. En wat hen betreft gaat er niet veel boven boeken.

Froukje van der Meulen werkt als projectcoördinator voor het Rijksmuseum en is daarnaast conservator van het Utrechtse monument Paushuizen.

VNK x PAN SCRIPTIEPRIJS 2022

Dit jaar vindt voor de allereerste keer de uitreiking van de VNK x PAN Scriptieprijs plaats. Op zaterdag 26 november zal tijdens PAN Amsterdam 2022 bekend worden gemaakt wie als allereerste prijswinnaar met de eer en met het mooie geldbedrag van € 1.000 naar huis gaat. Dus: ben jij als kunsthistoricus afgestudeerd op een onderwerp over de kunstmarkt? Of heb je net een pakkende scriptie afgerond over significante kunstcollecties en collectioneers? Dan is onderstaand bericht zeker interessant voor jou!

VERENIGING VAN NEDERLANDSE KUNSTHISTORICI

DE VNK x PAN SCRIPTIEPRIJS

Met de VNK x PAN Scriptieprijs willen de Vereniging van Nederlandse Kunsthistorici (VNK) en PAN Amsterdam onderzoek naar de kunst van het verzamelen en het vakgebied van de kunsthandel stimuleren en onder de aandacht brengen.

VOORWAARDEN

Voor deze scriptieprijs komen master-scripties in aanmerking die een of meerdere aspecten van het kunst verzamelen en/of de kunsthandel tot onderwerp hebben. De scriptie moet geschreven zijn aan een Nederlandse universiteit. Zowel scripties geschreven in het Nederlands als in het Engels worden in aanmerking

genomen. De scriptie kan worden voorgedragen door de scriptiebegeleider of universitair docent, maar scribenten kunnen ook zelf een scriptie aandragen, mits het beoordeeld is met een 7,5 of hoger.

AANMELDEN

Aanmelden kan via scriptieprijs@kunsthistorici.nl. Na je aanmelding krijg je een ontvangstbevestiging en verdere instructies voor het aanleveren van je scriptie. De deadline voor aanmelding voor de VNK x PAN Scriptieprijs 2022 is 30 september 2022.

GENOMINEERDEN

Begin november worden drie genomineerden bekend gemaakt. Iedere

genomineerde krijgt de gelegenheid zijn of haar scriptieonderzoek te presenteren op zaterdag 26 november tijdens het VNK x PAN Podium programma Meet the Scholars, waarna de prijswinnaar bekend wordt gemaakt. De prijs bestaat uit een bedrag van € 1.000 en wordt beschikbaar gesteld door het PAN Educatiefonds.

JURY

De jury van de VNK x PAN Scriptieprijs 2022 bestaat uit:

- ♦ Mark Grol, algemeen directeur PAN Amsterdam
- ♦ Marion van der Marel, penningmeester Vereniging van Nederlandse Kunsthistorici (VNK)

- ♦ Arnold Ligthart, galeriehouder en specialist 19e tot en met 21e -eeuwse schilderkunst
- ♦ Rachel Esner, docent Kunstgeschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam en directeur Onderzoeksschool Kunstgeschiedenis (OSK)

MEER WETEN?

Kijk op www.kunsthistorici.nl/nieuws/ voor het reglement. Je kunt ook mailen met scriptieprijs@kunsthistorici.nl.

Adélaïde Labille-Guyard, *Portrait of a woman (detail)*, ca. 1787, Musée des beaux-arts, Quimper (Fr)

BULLETTIN 2022/2

Een goede uitgever – daar wordt een boek beter van

Werken met een uitgeverij vs. uitgeven in eigen beheer

Door Jacolien Wubs

Voordat een manuscript klaar is voor de boekhandel wordt het geredigeerd, vormgeven en tenslotte onder de aandacht gebracht van het lezerspubliek.

Uitgevers zijn daarin gespecialiseerd. Maar je kunt als auteur het proces ook gedeeltelijk of zelfs helemaal in eigen hand nemen. Wat zijn daarvan de voor- en nadelen?

Dit voorjaar zette ik de eerste stappen op weg naar het publiceren van een boek. Ik vond een uitgever die de publicatie van de handelseditie van mijn proefschrift voor zijn rekening wilde nemen. Ik werk graag met deze uitgeverij. De boeken die ik van ze in de kast heb staan, zijn prachtig geïllustreerd en goed vormgegeven. Zoals de meeste kunsthistorische werken valt of

“Een boek publiceren – en vooral een rijk geïllustreerd boek – is tenslotte kostbaar.”

staat ook mijn verhaal met afbeeldingen, en niet iedere (wetenschappelijke) uitgever weet daar even goed raad mee. De uitgever en de serie waarbinnen mijn boek verschijnt, passen goed bij mijn werk; er is een specifiek geïnteresseerd publiek uit mijn vakgebied waar het boek makkelijker terecht komt via het publiciteitsnetwerk van mijn uitgever. Op dit moment wacht ik op de laatste uitslagen van aanvragen die ik bij verschillende fondsen deed om de uitgave mogelijk te maken. Een boek publiceren – en vooral een rijk geïllustreerd boek – is tenslotte kostbaar. Geringe kosten is één van de voordelen van een boek uitgeven

in eigen beheer. Dat vertelt auteur Janneke Budding mij, die ik vraag naar haar ervaringen met het uitgeefproces. Zij heeft een aantal historische werken in eigen beheer gepubliceerd, waaronder recent *De Grand Tour in de 18e Eeuw; op reis door Frankrijk en Italië* (2018), dat ook de belangstelling van de ‘Tourists’ voor klassieke kunst en achttiende-eeuws neoclassicisme bespreekt.

Alles zelf doen

Eerdere ervaringen waren voor Budding belangrijk bij het zelf uitgeven van haar boek: “In het verleden heb ik als auteur voor een educatieve uitgever gewerkt. Daardoor was de drempel om mijn boek zelf uit te geven lager. Ik heb onder meer communicatie gestudeerd en vind het leuk om zelf voor de publiciteit rond een boek te zorgen.” Daarbij komt meer kijken dan het schrijven van een persbericht: “Alles moet

je daarbij zelf doen. Ik nam het initiatief om lezingen te geven in musea en heb contact gezocht met boekhandels en museumwinkels om het boek daar in de verkoop te brengen.”

Onkosten

Budding gaf haar boek uit via het online uitgeefplatform Brave New Books, en werd daarbij geholpen door haar echtgenoot Frank die haar in zakelijk opzicht ondersteunt. Het platform biedt de mogelijkheid om alle onderdelen van het proces naar keuze uit te besteden. Je kunt daar alles inhuren. Van het ontwerpen van het omslag en de opmaak van het binnenwerk, redactie op de tekst, tot aan het organiseren van de boeklancering. “Wij hebben zoveel mogelijk zelf gedaan. Een groot voordeel van een eigen uitgave is dat de kosten heel gering zijn,” zo vertelt Frank. “Fondsenwerving heeft bij het uitgeven via Brave New Books

helemaal niet gespeeld. Je hoeft niet te investeren in een stapel boeken. Exemplaren worden pas gedrukt wanneer ze besteld zijn, direct online of via de boekhandel. De enige kosten zijn die voor het ISBN-nummer en dat is € 12,50. Ook de auteursmarge op de verkoopprijs heb je in eigen hand. Elke maand ontvang je een overzicht van de verkoopcijfers.”

Exposure

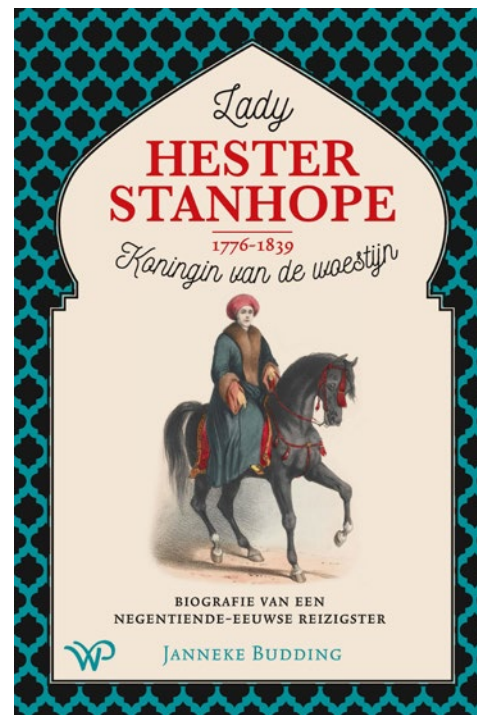
Het nieuwste boek van Janneke Budding is gepubliceerd via de

“Als je zelf uitgeeft, komt het boek alleen in de boekhandels als je die zelf benadert.”

uitgever Walburg Pers (*Lady Hester Stanhope (1776-1839): koningin van de woestijn*, 2022). Het voordeel blijkt vooral de publiciteit die dat oplevert: “Ik ben reguliere uitgevers blijven benaderen in de verwachting dat zo’n uitgave meer ‘exposure’ krijgt. En de verkoop loopt inderdaad beter bij het boek dat ik via Walburg heb gepubliceerd. Via de nieuwsbrieven die uitgaan naar boekhandels wordt het boek namelijk onder de aandacht gebracht. Zo komt het in boekhandels op tafel te liggen en wordt het verkocht. Als je zelf uitgeeft, komt het boek alleen in de boekhandels als je die zelf benadert.”

Een beter boek

Hoewel haar echtgenoot voordeelen ziet in de onafhankelijkheid van het uitgeven in eigen beheer, publiceert Budding uiteindelijk

het liefst via een reguliere uitgeverij: “Het boek is dan toch nog professioneler, bijvoorbeeld qua vormgeving en de opname van beeldmateriaal. En er is goede redactionele ondersteuning. Daar wordt een boek beter van.”

Jacolien Wubs promoveerde in 2021 aan de Rijksuniversiteit Groningen op een onderzoek naar tekstdecoratie als visuele cultuur in kerkinterieurs na de Reformatie (c.1570-1800). De handelseditie van haar proefschrift *To proclaim, to Instruct and to Discipline: the Visuality of Texts in Calvinist Churches in the Dutch Republic* verschijnt in 2023 bij Schnell & Steiner Verlag (Regensburg).

Nieuwe medewerker Communicatie en Publiciteit

Eline Levering. Foto: Christa Romp

Mireille de Putter

Er heeft een wisseling van de wacht plaatsgevonden wat betreft de communicatiewerkzaamheden van de VNK. Mireille de Putter volgt Eline Levering op, die sinds 2016 voor de VNK verantwoordelijk was voor alle communicatie en de eindredactie van het Bulletin Kunsthistorici. Eline: “Ik heb het werk voor de VNK met veel plezier gedaan en veel kunsthistorici ontmoet rond ons mooie vakgebied. Ik ga me nu focussen op mijn andere opdrachten in de cultuursector, maar blijf als kunsthistoricus verbonden met de VNK.”

Sinds mei van dit jaar heeft Mireille het stokje overgenomen en is zij de nieuwe medewerker Communicatie en Publiciteit van de VNK. Zij is werkzaam op het gebied van teksten, communicatie en educatie in de cultuursector. “Ik kijk ernaar uit met en voor de VNK aan de slag te gaan en bij te dragen aan ontmoeting, kennisuitwisseling en discussie. Ik vind het leuk om in een netwerk van kunsthistorici te werken en om de zichtbaarheid van de VNK te vergroten. In deze functie komen mijn liefde voor schrijven, communicatie én kunstgeschiedenis samen.”

VERSLAG

Workshop fondsenwerving voor zelfstandige kunsthistorici

Door Lisette Luijkx, voorzitter sectie Zelfstandigen

Op donderdag 19 mei vond in Museum het Rembrandthuis de workshop fondsenwerving plaats onder leiding van Beatrice Puijk, fondsenwerver voor culturele instellingen, en Frederieke Jeletich-Visser, zelfstandig kunsthistoricus en cultureel ondernemer. Wij als bestuur van de sectie zelfstandigen hadden er reuzeveel zin in.

En terecht, want: goede sprekers, fijne locatie en aardig wat deelnemers. Maar om 15.00u. was er van die deelnemers nog geen enkel spoor. Het onweerde die dag en sommigen hadden vertraging met het ov, wisten we. Maar allemaal? Nog maar eens de mail checken. Nee, geen afmeldingen. Zouden ze de zaal niet kunnen vinden? Karlijn zou wel even

gaan kijken. Ze sprintte vijf verdiepingen naar beneden en vond alle deelnemers in een hoekje van de hal, waar ze door de portier als een kudde bijeen gehouden werden. Waarschijnlijk goed bedoeld, maar waarom? Afijn, we konden beginnen. Snel naar boven!

Na een uitgebreide introductie van Frederieke en een iets kortere van Beatrice leidde het tweetal ons aan de hand van een PowerPoint door de wereld van

de fondsenwervingen. Voor de meesten van ons was dit vrijwel onbekend terrein. Frederieke als Beatrice hebben beiden veel ervaring door de aanvragen van fondsen die zij deden voor eigen projecten én voor opdrachtgevers. Ze vertelden over de verschillende financieringsvormen die er zijn, welke eisen culturele fondsen stellen en hoe je zorgt dat een plan aanspreekt. Een goede en sluitende begroting mag in een dergelijk plan niet ontbreken.

Het plan en de centen

Maar dit alles begint natuurlijk met een idee. Een goed idee. Nee, een onderscheidend idee. Dé tip: zorg voor vernieuwing en aansluiting. Je concurreert met heel veel andere aanvragen; je bent tenslotte niet de enige met een briljant idee. Vergeet dus ook vooral de vijf w's niet – vijf vragen die je aan jezelf moet stellen alvorens je een aanvraag doet: **Wat** ga je vragen? **Waarom** ga je het vragen? **Waarvoor** ga je het vragen? **Aan wie** ga je het vragen? En op **welke** manier ga je het vragen? Ok, *so far so good*. Dan het projectplan. Wat moet daar allemaal in en hoe lang moet het zijn? Dat antwoord was precies zoals een projectplan ook hoort te zijn: kort en helder. Bij alle 1750 fondsen die Nederland telt lezen ze zich met al die aanvragen het apenzuur. Vermoei die mensen dus niet meer dan nodig en houd het kort en overzichtelijk.

En dan... de begroting. Iets waar de gemiddelde kunsthistoricus zich liever niet mee bezig houdt, maar wat wel een cruciaal onderdeel is van een projectplan. Het moet sluitend en volledig zijn en in de terminologie van het beoogde fonds. Dat betekent dat wanneer je meerdere fondsen aanschrijft, je het projectplan telkens moet aanpassen, rekening houdend met verschillende begrotingstactieken- en accenten. Gesjoemel is er niet bij, fondsen weten immers wat iets kost. Jammer, want de meeste aanwezigen hebben geen idee van personeelskosten, ontwikkelkosten, pr en drukwerk... We krabden ons nog eens achter de oren, er werd wat ongemakkelijk op stoelen geschuifeld. Kunnen wij dit wel? Is dit niet te moeilijk, of... te veel werk? Je weet immers nooit of je het geld wel toegekend krijgt. Gelukkig was de sfeer zo ontspannen dat iedereen vragen durfde te stellen.

Een goed begin is het halve werk

Twee uur bleek te kort voor deze introductie op het onderwerp en aan de laatste slides kwamen we

helaas niet toe. In het tegenoverliggende café zetten we onder het genot van wat drankjes de bijeenkomst voort en werden er direct plannen gesmeed voor een vervolgworkshop. Tijdens de borrel stonden Beatrice en Frederieke ook nog tot onze beschikking voor de vele vragen die we hadden. En ook even sparren met collega-zelfstandigen was een fijne afsluiter.

Enkele dagen later stuurden Beatrice en Frederieke de PowerPoint aan ons door (je vindt deze [hier](#)). De laatste slides staan bomvol linkjes naar handige sites en instructiefilmpjes. Een geslaagde middag? Absoluut! We hebben veel geleerd. Maar om nou te zeggen dat we na deze middag in staat zijn om tussen de bedrijven door nog snel even een

fondsje voor ons project binnen te hengelen? Nee, dat niet. Daar moeten we nog even op oefenen. Maar met de opgedane kennis en waardevolle tips kunnen we toch zeker wel een poging wagen om ons onderzoek een keer gepubliceerd, dan wel tentoongesteld te zien worden.

Nog geen lid van de VNK?

De VNK, opgericht in 1939, zet zich in voor alle kunst- en architectuurhistorici in Nederland, voor het kunsthistorisch onderzoek en onderwijs, en voor de zichtbaarheid van het vak. De VNK biedt een platform waar kunsthistorici uit alle disciplines elkaar ontmoeten en faciliteert kennisuitwisseling, discussie en advies over vak gerelateerde kwesties.

De vereniging:

- ♦ **STEUNT** kunsthistorici in hun professionele ontwikkeling, o.a. via de verschillende sectieactiviteiten
- ♦ **DRAAGT** actief het maatschappelijk belang van kunstgeschiedenis uit
- ♦ **REIKT** de kunsthistorische prijzen, de Karel van Manderprijs en de Jan van Gelderprijs, uit
- ♦ **PUBLICEERT** het Bulletin Kunsthistorici
- ♦ **ORGANISEERT** de jaarlijkse Kunsthistorische Dag, diverse workshops, webinars en (netwerk)borrels

Als lid van de VNK:

- ♦ **HEEFT** u toegang tot het grootste netwerk van professionele kunsthistorici
- ♦ **KUNT** u (met korting) deelnemen aan onze activiteiten zoals de Kunsthistorische dag, sectiewerkshops, netwerkborrels, lezingen en webinars
- ♦ **ONTVANGT** u drie keer per jaar het bulletin Kunsthistorici en tien keer per jaar onze nieuwsbrief

Voor wie?

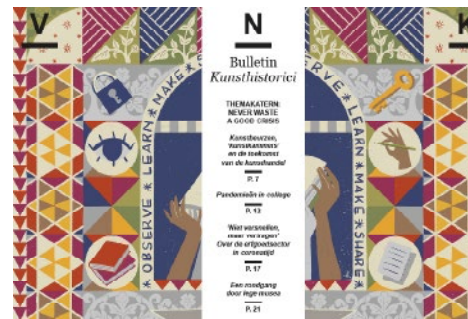
Lidmaatschap van de VNK staat open voor alle kunst- en architectuurhistorici in Nederland, studenten Kunstgeschiedenis en voor in het kunsthistorische veld actieve organisaties.

Lidmaatschap: € 40,- of € 25,- per jaar (Jong VNK))

Individueel steunlidmaatschap: € 100,- per jaar

Institutioneel lidmaatschap: vanaf € 500,- per jaar

Aanmelden? Vul het lidmaatschapsformulier in via kunsthistorici.nl/lid-worden

INSTITUTIONELE LEDEN VNK:

RIJKS MUSEUM

PAN

AMSTERDAM

Cultural Heritage Agency
Ministry of Education, Culture and Science

TEFAF

MAASTRICHT

De Gijselaar-Hintzenfonds

De Gijselaar-Hintzenfonds

Colofon

Kunsthistorici is een uitgave van de Vereniging van Nederlandse Kunsthistorici (VNK)

33ste jaargang, nr. 2, september 2022

Redactiecomissie

Lisette Luijkx (voorzitter)
Froukje van der Meulen
Jochem van Eijdsen
Epcó Runia
Lisa Spooren
Annemieke Hogervorst
Jacolien Wubs

Vormgeving en opmaak

Janna & Hilde Meeus, www.meeusontwerpt.nl

Redactieadres

Mireille de Putter, secretariaat@kunsthistorici.nl

Deze uitgave kwam tot stand met medewerking van:

Thys VerLoren van Themaat
Marc Beerens
Marti Huetink
Irene van Rossum
Janneke en Frank Budding
Jan van Hassel

Bestuur VNK

Drs. Lidewij de Koekkoek, voorzitter
Geerte Broersma MA, secretaris
drs. Marion van der Marel BA,
penningmeester
Esther van der Hoorn MA
Drs. Mascha van Damme
drs. Epcó Runia
Marie Baarspul MA
Lisette Luijkx MA
Bram Donders MA

Abonnement

Een abonnement op *Kunsthistorici* is inbegrepen bij het lidmaatschap van de VNK. De jaarlijkse contributie bedraagt € 40,- en € 25,- (JongVNK), ongeacht in welke maand men zich opgeeft. U wordt verzocht gebruik te maken van de toegestuurde betalingsinstructies. Voor meer informatie kunt u zich wenden tot de ledenadministratie.

Kunsthistorici wordt digitaal verspreid.

Opzegging

Lidmaatschap en abonnement worden jaarlijks stilzwijgend verlengd. Wilt u het lidmaatschap opzeggen? Zorg dan dat uw opzegging vóór 1 januari bij ons binnen is. Opzeggen kan bij secretaris Geerte Broersma: secretaris@kunsthistorici.nl

Ledenadministratie, waaronder (e-mail)adreswijzigingen

Doorgeven aan
secretaris@kunsthistorici.nl

Secretariaat

Vereniging voor Nederlandse Kunsthistorici
t.a.v. Mireille de Putter
Postbus 90418
2509 LK Den Haag
secretariaat@kunsthistorici.nl

www.kunsthistorici.nl

© Vereniging van Nederlandse Kunsthistorici

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten van de afbeeldingen volgens wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, worden verzocht zich tot de redactie te wenden.